

VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE „HISTORISCHE VERENIGING SOEST“

Foto omslag:
Kerk van de H.H. Petrus en Paulus, gezien
vanaf de Lange Brinkweg via Korte Kerkstraat.

Historische Vereniging Soest
Opgericht 8 mei 1980

Bestuur

Voorzitter	:	P.J. van Doorn, Schoutenkampweg 113, Soest
Secretaris	:	Mevr. E. Stolwijk, Kruisweg 2, Soest, Telefoon 02155-17113
Penningmeester	:	J.Th. van der Putten, Leeuwerikweg 30, Soest
Overige leden	:	P.J. van den Breemer, Vosselveldlaan 21, Soest A.J. van den Dijssel, Irenelaan 7, Soest J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57a, Soest W.C.J.M. Peters, Van Mecklenburglaan 24, Soest W. Schimmel, Steenhoffstraat 77a, Soest G. Staalenhoef, Speenkruid 11, Diemen
Redactie	:	P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest
Vormgeving	:	F. Elsman, Bachweg 66, Amersfoort

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest.

De contributie bedraagt f 30,-- per jaar.

Betaling is mogelijk:

op de postrekening van de penningmeester Historische Vereniging Soest,
nummer 54.59.21.8

dan wel op de bankrekening van de vereniging bij de Rabobank te Soest,
rekening nummer 3599.02.235. (Giro van de bank: 212775).

HOFSTEDEN TE SOEST - HET KORTE EIND III

door Gerard Staalenhoef

In het winternummer 1980-'81 werd, bij het tweede artikel, een schilderij gereproduceerd van de hoek Ferdinand Huycklaan/Kerkdwarsstraat. [1]

Toen was nog niet te voorzien dat een jaar later, namelijk op 18 december 1981, op die lokatie de eerste eigen huisvesting van de Stichting Oud Soest officieel zou worden geopend.

In deze (toenmalige) Oudheidkamer was een overzicht opgesteld van een aantal vorige bewoners van de boerderij, waarvan het adres eerst was Achterweg 8 en thans Ferdinand Huycklaan 18. Van dit overzicht, dat zich wellicht nog ergens in het Museum Oud Soest bevindt, zijn destijds door mij een aantal gegevens overgenomen die hier mede zijn verwerkt.

In het eerste artikel over de bewoners van het Korte Eind wordt een verkoop uit 1671 besproken van een "huijsinge en hofstede" aan het "corte eijndt" waarbij als een van de belendenden wordt genoemd Henrick Peter Baerntsz, o.a. lid van het Gaasbeeksgilde in 1585. [1]

Inmiddels is bekend dat deze Henrick behoort tot de familie Roeten, een tak van de familie Schade of Schae. Henrick had vier kinderen, waaronder de dochter Petertje Hendrikse Roeten. Deze is twee keer getrouwd, eerst met Jan Aartse (Pot) en daarna met Gijsbert Berentse (Bouter). [2]

Uit haar tweede huwelijk heeft Petertje vijf kinderen:

1. Cornelia Gijsbertse, die in 1733 trouwt met Claas Se-gerse Schouten;
2. Maria Gijsbertse, die eerst trouwt met Isaak Jacobse, en zo de "stammoeder" wordt van alle dragers van de naam Stalenhoef of Staalenhoef; als weduwe hertrouwt zij met Gerrit Janse Kok;
3. Wilhelmus Gijsbertse, gehuwd met Maria Cornelisse, uit welk huwelijk vijf kinderen;
4. Bernhardus Gijsbertse, waarover hierna meer en
5. Jannetje Gijsbertse; gehuwd met Peter Cornelisse Ruygh.

Het 'Korte End' rond 1900.

De zoon Bernhardus Gijsbertse is gedoopt te Soest (R.K.) 1-7-1705, hij trouwt in 1738 met Gerrigje Hendrikse Kok en hertrouwt, als weduwnaar, in 1766 met Gerritje Peterse Walraven.

Hij is kennelijk vóór 1786 overleden want op de lijst van inwoners uit 1786 staat onder nr. 60 vermeld "de weduwe van Barend Gijsbertse" als boerin met 5 personen en 1 "dienstbode". Haar buurman (op nr. 59) is dan Jacob Isakse Stalenhoef, boer. [3]

Op de kaart uit 1809, waarvan het Museum Oud Soest een copie heeft, staan alle Soester percelen weergegeven. De bijbehorende lijst geeft de oppervlakte, de eigenaar en het gebruik van elk perceel aan.

Zo worden de erfgenamen van Barend Gijsbertsz Bouter, namelijk zijn kinderen Grietje, Gijsbert, Tijmentje en Pieter, alsmede Antje en Gerritje Logtestyn, dochters van zijn overleden dochter Petronella, vermeld als eigenaren van o.a. de percelen

469	weiland	1 morgen	90 roe en
470	bouwland	2 morgen	583 roe

Deze percelen lagen (voorzover mijn topografische kennis van Soest reikt) in het Korte Eind en ik vermoed dat op één van deze percelen de boerderij aan de Ferdinand Huycklaan 18 staat.

Van de kinderen van Barend Gijsbertse Bouter is in dit geval van belang de dochter Tijmentje of wel Thimothea, zoals zij werd genoemd bij haar doop te Soest op 27-3-1775.

Tijmentje trouwt te Soest op 5-5-1815 met Adrianus Dirkse van den Dijssel.

Een zoon uit dit huwelijk, Bernhardus van den Dijssel, is geboren te Soest op 22-1-1818 en trouwt eerst (1852) met Gijsbertje van Hofslot en later (1865) met Jannetje Hendriks van 't Klooster. Deze Bernhardus verkrijgt van zijn oom (moeders broer) Gijsbert Bouter ca. 1848-'49 het merendeel van diens landerijen en betreft de boerderij op de Achterweg 8 en heeft deze in 1857 gerestaureerd.

Kennelijk heeft de zoon uit zijn eerste huwelijk, Pieter van den Dijssel (1855-1901), deze boerderij geërfd, want diens weduwe Hendrika Willemse Kok heeft de boerderij ca. 1910 verkocht aan Dirk Wolfsen.

Daarna heeft hier de familie Van den Muijzenberg gewoond en in het recente verleden was er de Oudheidkamer gevestigd.

Noten:

- [1] De eerdere afleveringen zijn geplaatst in "Van Zoys tot Soest", 1e jrg, nrs. 2 (blz. 13-14) en nr. 3 (blz. 2-4).
- [2] Inzake de familie Bouter is een uitvoerig overzicht samengesteld, waarbij mede dankbaar gebruik is gemaakt van gegevens die mede zijn verzameld door anderen, waaronder mevrouw J. van Kleinwee-van den Dijssel, die ook de familie Van den Dijssel uitvoerig heeft bestudeerd.
- [3] Zie voor deze lijst "Van Zoys tot Soest" 9e jrg., nr. 3 (blz 2 t/m 8).

Eet Honing.

Prima zuivere bijenhoning, oogst 1929. Prijs per potje van 1 pond 80 ct. Adres Kerkstr. 10, Soest.

Kraamverzorgster

gevraagd, 1e helft October. Br. onder no. 349 aan Van de Ven's Boekhandel, Baarn.

MEI 1940
door Hugo Schaaf

9 Mei 1940: op weg naar huis van het Kasteeltje, waar de van der Huchtschool tijdelijk was ondergebracht omdat het gebouw op de Molenstraat gevorderd was voor Nederlandse militairen. Ter hoogte van de Dalweg stonden een paar soldaten met fietsen, ze keken met een verrekijker in oostelijke richting; zelf zag of hoorde ik niets, misschien dat er kort tevoren toch een Duits verkenningsvliegtuig gesignaleerd was en dat ze voor de zekerheid het luchtruim in de gaten bleven houden.

Vrijdag 10 mei: vroeg op, vroeger dan ooit tevoren, want iedereen was al op en had het over OORLOG!!!!

Geluid van ontploffingen richting Soesterberg en het geronk van vliegtuigen, die, ook later op de dag, in formatie over bleven komen. Ze stoorden zich niet aan het lichte afweerschut dat in het weiland aan de F. Huijcklaan achter de Van Lenneplaan stond en dat zijn best bleef doen zonder enig zichtbaar resultaat.

OORLOG, dus we hoefden niet naar school; dat sprak vanzelf of niet soms? Men vroeg zich af wat voor ouders het waren die een jongetje uit Soest-Zuid toch naar school stuurden, de Katholieke school aan de Steenhoffstraat, maar misschien woonden ze geïsoleerd, zonder burens of radio en dachten ze dat al dat rumoer niet meer was dan een grote legeroefening. De jongen kwam op de gewone tijd, half negen of zo, langs met zijn schooltas....

Om ongeveer 4 uur kwam een man ons aanzeggen dat we geëvacueerd zouden worden en 's avonds 10 uur op station Baarn moesten zijn. Er zou transport zijn vanaf het verzamelpunt op de hoek F. Huycklaan en Birkstraat.

Inderhaast bracht ik mijn schildpad naar de familie Beijen op Eigendomweg 14, waar hij in goede handen zou zijn.

Tussen 8 en 9 kwamen we bij het verzamelpunt waar veel gedrang was; er moeten bussen geweest zijn, maar die herinner ik me niet, wel dat er voor ons geen ruimte was en er bleef niet veel anders over dan maar te gaan lopen, hoewel het al donker begon te worden. Bij het kruispunt van Heutzlaan wilde mijn moeder de juiste weg inslaan, maar, eigenwijs als ik was, wilde ik rechtuit, hetgeen geschiedde.

Het was nu goed donker en bij het viaduct over het spoor werden we door een soldaat die daar in zijn eentje op wacht stond, aangesproken; hij wist in elk geval wel de juiste weg naar het station. Aangekomen bij het station bleek dat de organisatie toch niet zo slecht was: men had ons gemist en wachtte op ons, onze namen werden zelfs omgeroepen!

Nu volgde een vreemde, wat spookachtige tocht in een onverlichte trein door nachtelijk Nederland met oponthoud in, vermoedelijk, Amsterdam. Lang heb ik gedacht dat we uiteindelijk in Andijk stopten, maar de kaart leert dat dit niet juist kon zijn, het zal wel Hoogkarspel geweest zijn.

Het begon nu licht te worden, dus de trein moet een lang oponthoud in Amsterdam en misschien nog in andere plaatsen gehad hebben. We gingen nu naar een kerk of een veilinggebouw waar we soep kregen en wat later werden we met vrachtwagens naar onze eindbestemming, Venhuizen, gebracht, een lange weg met sloten en links en rechts huizen. Wij werden met de familie Ran van de wol- en garenzaak op de Soesterbergsestraat bij het Handelshuis en een jong en zeer verliefd paar ingekwartierd in het grote huis van de weduwe P. Bakker, wiens beide zoons - al begin 50 - in de aardappelhhandel zaten.

Behalve een keer een verdwaald vliegtuig in de verte, merkten we niets van de oorlog, behalve dan de sombere nieuwsberichten over de radio, die steeds maar "Duitse vliegtuigen over Strijen" meldden.

Achter het huis was diep, zwart water en een bootje waarin het jonge stel af en toe wat rondpeddelde, ik mocht dan soms mee, vond het wel avontuurlijk, maar had toch liever de Soesterduinen met zand en ondiep, helder water waar je zelf macht over had.

Die jonge mensen waren vooral beducht omdat de kans bestond dat hij in allerijl opgeroepen kon worden om naar het front te gaan.

Contact met andere evacués hadden we in de eerste dagen niet, men bleef dicht bij huis, je kon nooit weten wat er na het ontstellend begin van de oorlog nog meer gebeuren kon. Pas na de capitulatie waagde men zich aan een wandelingetje, al was er niet veel keus, het huis lag aan een lange weg met sloten aan beide kanten en eindigde aan de ene kant bij het IJsselmeer.

Op Zaterdag 18 mei werden we met een gesloten vrachtauto

rechtstreeks en zonder stoppen naar Soest gereden; onderweg zagen we de eerste Duitse militairen in colonne langs de weg marcheren.

De Soesterbergsestraat was ongeschonden, ook nummer 50, waar alleen een vergeten melkkoker een ongewoon luchtje verspreidde.

Het jonge paar trouwde en had later een groentezaak op de zuidoostelijke hoek van het kruispunt Braamweg en Oude Utrechtseweg.

HET KLOOSTER VAN DE H. BRIGITTE IN VADSTENA (ZWEDEN)

door Mia Kraal

In het herfstnummer van '93 van "van Zoys tot Soest" stond een artikel over het Brigittenklooster Mariënborg van de hand van ds. J.J. Bos. Erg interessant, zoals al zijn geschriften, omdat hij veel wetenswaardigheden van en over Soest en omstreken heeft opgetekend en zodoende voor het nageslacht heeft bewaard, die anders ongetwijfeld verloren zouden zijn gegaan.

Dat ik inhaak op bovengenoemd artikel komt omdat mijn zus en ik in de zomer van '88 in het mooie en oude stadje Vadstena aan het Vättern (een meer) waren.

Vadstena heeft een grote rol gespeeld in het leven van Brigitte, of zoals de Zweden haar noemden Brigitta.

Op onze dag van aankomst, een zondag, gingen we het stadje een beetje verkennen en kwamen bij een kerk, waar op dat moment een dienst werd gehouden. Door een standbeeld van St. Brigitta vóór de kerk, was het meteen al duidelijk, dat deze kerk, eigenlijk een abdij, iets met St. Brigitta te maken moest hebben. Door mijn knipselwerk voor de Historische Vereniging wist ik, dat in Soest een klooster, gewijd aan Brigitte had gestaan, het klooster Mariënborg en ook had ik een artikel gelezen van de heer Heupers, waarin het leven van deze Brigitta beschreven werd.

We liepen de kerk binnen en zagen daar alleen maar vele mannen en vrouwen, gehuld in monnikspij dan wel habijt achter elkaar zingend door de kerk lopen en later ook nog om de kerk heen gaan.

De abdij van het Klooster te Vadstena.

We waren erg verrast te zien, dat er zoveel monniken en nonnen bij elkaar waren, maar toen de dienst afgelopen was, zagen we al deze vermeende geestelijken in groepjes huiswaarts keren, waarbij hier en daar nonnen en monniken gezellig arm in arm liepen, waaruit de conclusie getrokken kon worden dat het hier waarschijnlijk echtparen betrof, die het habijt alleen tijdens de(ze?) dienst droegen. We hebben nog even gekeken of de daarop volgende zondag weer zo'n bijzondere dienst gehouden werd, maar dat was niet het geval. Even iets over de geschiedenis van Vadstena. Het is een oud stadje, werd al genoemd in het jaar 1268 en in 1400 verleende koningin Margareta stadsrechten aan Vadstena. In 1346 schonken koning Magnus Eriksson en koningin Blanka, onder pressie van Birgitta Birgersdotter (dochter) het landgoed Vadstena om er een klooster te stichten. Birgitta bracht 12 jaren van haar leven in Rome door. Ze stierf in 1373 in Rome en haar stoffelijk overschot werd naar Vadstena gebracht. In het jaar 1391 werd zijn heilig verklaard.

Het convent werd ingewijd in 1384 onder leiding van Birgitta's dochter Katarina. Dit klooster had de grootste bibliotheek van heel Scandinavië en verwierf door vele schenkingen steeds meer cultureel en economisch aanzien.

Het convent is ondergebracht in een herenhuis. Het noordelijke gedeelte laat heel goed het verschil zien tussen de extraverte architectuur van die tijd en de meestal bescheiden bouwtrant van kloosters.

Het interieur van de abdij.

Op de bovenste verdieping is de unieke slaapzaal, deze is in z'n oorspronkelijke staat hersteld en ook is er een prachtig versierde kamer, die sinds 1580 als heilige plaats wordt gebruikt.

Het goed bewaarde kapittelhuis van de stiftsvrouw en een hal, waarin nog iets van het interieur van het oude klooster is bewaard gebleven, zijn op de begane grond te vinden.

Aan het uiterlijk van het (mannen)klooster is niet te zien, dat het oorspronkelijk middeleeuws is. De huidige buitenkant is het resultaat van herbouw en uitbreiding, uitgevoerd

Beeld van de H. Birgitta in de abdij Vadstena

tussen 1763 en 1770. Toch is op de begane grond van het in de middeleeuwen maar één verdieping tellend gebouw nog een deel van de prachtige kapittelzaal te zien. Onder het gebouw zijn nog resten van andere huizen.

In de kloostertuin, begrensd door kloostermuren, vindt men lelies en kruiden, geplant door leden van de kloostergemeenschap.

De abdij van Vadstena werd in het jaar 1430 ingewijd. Het interieur van de abdij verschilt opvallend van die van de middeleeuwen. Toen namen de galerij voor de nonnen, het Onze Lieve Vrouw altaar in het oosten, de galerij voor de processies langs de muren en het hek, dat de kloosterlingen scheidde van de parochianen de meeste plaats in. Waarschijn-

lijk waren er toen zo'n 60 tal altaren.

De abdij heeft, ondanks dat er inmiddels veel verdwenen is, nog steeds de grootste en heel unieke collectie middeleeuwse kunst van heel Zweden, voornamelijk bestaande uit houten beelden, afkomstig uit het hele land.

In de 16^e eeuw is door Gustav Vasa's reformatie de kracht van het convent gebroken, maar omdat veel van de nonnen afkomstig waren van heel invloedrijke families, werd het klooster pas gesloten in 1595 als laatste van het hele land. Vanaf 1825 wordt de abdij met toestemming van de staat gebruikt als parochiekerk.

Samenvattend kan gezegd worden, dat Vadstena een mooi oud stadje is met een rijke geschiedenis, dat haar middeleeuws karakter goed bewaard heeft, wat vooral goed te zien is aan de nauwe en bochtige straatjes en schilderachtige gebouwen, mooi gelegen aan het Vättern, met achter en naast een heus kasteel (gebouwd tussen 1545 en 1620) een schitterende jachthaven. Vermeldenswaard is ook, dat Vadstena ligt op de pleziervaartroute van Stockholm naar de westkust van Zweden.

In deze route moeten meerdere z.g. sluistrappen worden genomen, om het enorme hoogteverschil tussen de hooggelegen meren en het zeeniveau te overbruggen. (We zagen één van die sluistrappen bij Berg, die maar liefst 13 trappen achter elkaar had, een spectaculair gezicht).

Kortom: Vadstena is een bezoek meer dan waard.

"Het Klooster Marienhof"

door ds. J.J. Bos. Rectificatie

In ons vorige nummer, 14e jaargang, nr. 3 hebben wij een artikel van ds. J.J. Bos opgenomen over "Het Klooster Marienhof" in de Birkst. Maar er ging iets helemaal fout. De tekst stond op drie velletjes A4 en de vellen 2 en 3 zijn verwisseld. Daarvoor onze excuses.

Dit houdt in dat u de laatste vier regels van pagina 17, de gehele pagina 18 en 31 regels van pagina 19 moet lezen na de rest van pagina 19, pagina 20 en pagina 21. Dan ontstaat er een begrijpelijk verhaal en dat was ds. J.J. Bos wel toevertrouwd, Nogmaals onze excuses.

De redactie

HET KLOOSTER 'MARIËNHOF' IN DE BIRCKT II
door Ds. J.J. Bos

Matthiae Apostoli 1439. Vóór den aanvang van de hoogmis gaan de Broeders, onder kloggelui, in processie, tot aan de poort, met gezang en kruisen, zoo plechtig mogelijk, de kostbare reliquiën tegemoet, welke Broeder Gerardus Moerse uit Keulen had medegebracht, en welke hun geschonken waren uit achting voor, en door de tusschenkomst van Heer van Zanten, uit de Sacristie der Keulsche Kerk.

1441, wordt Jacobus Simonszn, een goed man, uit het College van het Huis van Johannes, den Evangelist, bij Amsterdam, tot zesden Prior van Marienhof gekozen.

Voor zijne bekeering was hij, meer dan betaamde, aan de wereld gehecht geweest. Hij was eerst Vicaris van de S. Maria-kerk, te Utrecht. Toen hij daar echter velen zag die voortleefden in zedebederf, werd hij door de vreeze Gods aangegrepen, verliet de wereld, en begaf zich in dit Klooster. Nadat hij het geestelijke kleed had aangenomen, heeft hij volkomen, oprecht, en trouw, zich op bekeering en doo-ding des vleeschcs toegelegd. En nadat hij het bestuur over dit Klooster had aanvaard, muntte hij niet alleen boven de anderen uit in waardigheid, maar ging allen voor in vroomheid, zoekende alles wat rechtvaardig en heilig was, meer door zijn voorbeeld dan door woorden, aan te wijzen.

Op S. Pontiaans-avond 1448 sticht Alijt Both, Harmen Jansz. dochter, weduwe van Hendrik Both, een Altaar in de S. Joriskerk te Amersfoort, in het Noorden aan de vijfde pilaar van die kerk, en geeft daartoe een stuk land, aan de Eembrug, eenig geld, en een Brevier aan drie stukken, om aan dat altaar te gebruiken, en stelt dat alles in handen, onder opzicht, en ter beschikking van de Heeren Jacob, Prior der Regulieren van Sint Marienhof in de Birckt; Jan Lubbertz., Biechtvader der Zusters van S. Agaten; en Augustijn, Biechtvader der Zusters van S. Agnieten; te Amersfoort; en wie na hen hunne Huizen voorsz. bewonen en regeeren zullen. (v. Bemmcl, a.m., b. 103, 114)

December 1481. Joost van Lalaing, Stadhoudcr van Holland, liet, door zijnen Kapitein Petijt Salezaert, Soest aan kolen leggen, waarna die krijgslieden, nabij het Klooster in de Birckt, over de Eem trokken, en uit den polder De Slage wel 1500 stuks vee medevoerden. (Matthaeus, Analecta I. bl. 409.)

11 November 1483 stierf onze Broeder Rodolphus Gerritse van Wesop, die langen tijd Onderpriester en Procurator van ons Huis is geweest. Daarna werd hij verkozen tot Prior van het S. Hieronymus-Huis bij Leijden, dat hij langen tijd ijverig heeft bestuurd, en in geestelijk en wereldlijk opzicht uitermate heeft ontwikkeld. Hij stierf aan verval van krachten, en is aldaar op het koor met groot eerbetoen begraven. (Matthaes, Fund et Fater Eacles bl. 519, enz.)

1484. Broeder Jacobus Spenge, geboortig van Utrecht, Procurator van het Huis van S. Agnes, nabij Zwolle, hier tot Prior verkozen, heeft van die betrekking een jaar daarna weder afstand gedaan, omdat de tijd hem niet beviel.

1485. Na hem werd Wilhelmus Frinde verkozen, die op dat oogenblik Procurator, (Huisbezorger), was van Vredendaal (Vallis Pacis). Deze Vader, zeer eerwaardig door zijnen deugdzamen wandel, openbaarde daarin, ook aan anderen de genade Gods die hem bezielde.

9 April 1495, overleed Broeder Aegidius Willemsz., geboren te Duijveland, in Zeeland, Priester "Professus, et in sacerdotie, et in ordine Jubilearius"; dat is, hij was 50 jaren Priester en Ordebroeder geweest.

14 Maart 1503, overleed Broeder Gerardus Ploes, geboren te Utrecht, Presbijter Professus. Hij was, naar het lichaam, groot en sterk, en zeer werkzaam. Daar hij veel te huis was, heeft hij in zijne dagen vele verbeteringen aan het uitwendige van het Huis aangebracht. Hij had meer behagen in het ijverig bezig zijn van Martha, dan in het gemoedelijke en rustige beschouwen van Maria.

1503. In dit jaar overleed ook, aan pleuris, Broeder Matthias Weerdt, onze Onder-Prior. Verlamming was de hoofdoorzaak van zijnen dood. Schoon bewusteloos, was hij toch zindelijk, niet gesteld op fraaie kleederen, maar eerbaar. In overeenstemming met de etymologie van zijnen naam, was hij niet trotsch en hoog, maar klein voor den Heer. In zijnen bediening was hij sterk als een man, maar nederig en gehoorzaam tegenover zijne meerderen.

1511 overleed Broeder Hubertus Jacobsz. Vencoppel, te Utrecht geboren, "Presbijter professus". Nadat hij vele jaren Sacristijn, (Schatbewaarder), geweest was, werd hij door eene beroerte getroffen, en in de ziekenkamer verzorgd. Hij was, in zijne goede dagen, nauwgezet en werkzaam in zijne bediening, en droeg veel zorg voor de versiering van

de (parochie?) kerk. Dikwijls nam hij meer werk op zich dan hij volbrengen kon. Nadat hij vele missen voor wijlen Keizer Hendrik gelezen had, heeft hij de voordeelen daarvan aan muurschilderingen in de (parochie?) kerk besteed, en heeft deze zeer verfraaid achtergelaten. (Al spoedig nadat ik, in 1847, te Soest gekomen was, werd mij door een bejaard Emeritus Predikant van Amersfoort gevraagd, of op de muren in de Soester-kerk, nog die "engelen met pruiken op" te zien waren, die hij er gezien had. Ik had echter, tot dien dag toe, niets gezien dan witte muren. Bij latere vertimmering echter, is op verschillende plaatsen muurschildering voor den dag gekomen, en dat kan dus nog wel werk geweest zijn van Broeder Hubertus Jacobsz. Vencoppel. Van welke waarde dat werk geweest was kan ik niet zeggen, want toen ik er bij kwam, was alles reeds overgewit of weggehakt).

EEN ONGEWOON TREINTRANSPORT door Hugo Schaaf

In 1942 en 1943 woonden wij op Bosstraat 35 dat deel uitmaakte van een blokje van drie aan elkaar gebouwde woningen, min of meer in de vorm van een letter L.

Op een zo klein mogelijk oppervlak gaven Bosstraat 33, 35 en 37 zodoende maximum huurprofijt, in ieder geval in theorie! De huizen stonden waar nu het Hertenlaantje is, dicht bij de spoordijk en op het toen nog open gebied tegenover Bosstraat 12 en 14. Tot in de jaren 50 stond daar een bord met het opschrift "Bouwgrond te koop" en volgens een oom had hij rijk kunnen worden als hij omstreeks 1930 grond in Soest had gekocht, die toen niet meer dan 3 cent per 1 m² kostte.

De huizen werden bereikt via een pad dat begon waar de eerste huizen links op de Bosstraat toen eindigden. Voor Bosstraat 37 splitste het pad zich: 1 tak ging linksaf naar nummer 33 en 35, de ander naar nummer 37 en dan naar rechts waar beide samenkwamen. Langs een roggeveld volgde het pad nu de spoordijk om bij de overweg te eindigen, net als Laantje de Bree, van vanaf het huisje van de oude de Bree aan de Bosstraat tegenover de jeugdhherberg begon.

Op nr. 33 woonde mw. Hazeleger met zoontje; haar man werkte elders in het land en op nr. 37 mw. v.d. Berg met zoon en

twee dochters. Nummer 35 bevatte niet meer dan een huiskamer met optrekje, een gang die tevens als keuken diende en een zolder, terwijl de WC in het schuurtje naast het huis was. Zomers was het er wel uit te houden en voor een vacatieganger uit de stad zelfs romantisch met het treintje op de verhoogde dijk en de akkertjes met rijpend graan of ander gewas. In de winter, zonder beschutting van bomen of andere huizen werd men zich maar al te goed bewust van de geïsoleerde positie en de niet al te degelijke bouw.

Niet Boschstraat, maar Bosstraat, genoemd naar Ds. J.J. Bos, predikant te Soest 1847-1892.

Op een heldere zomeravond, net voor het begin van de schemering, hoorden we het geluid van zwaar zwoegende locomotieven. Locomotieven? Dat moest dan wat anders zijn dan ons eenvoudig treintje. Het geluid kwam naderbij, twee locomotieven kwamen in zicht. Ze werden gevolgd door een platte wagen met vierling-flak (licht luchtdoelafweergeschut) plus bedieningsmannschappen, een wagen met personenauto's en een restauratiewagen, waar achter de ramen Duitse officieren aan het diner zaten.

Alsof dat nog niet genoeg was, volgde weer een wagen met auto's en nog één met flak; het moet wel een belangrijk

Ons eenvoudig treintje.

gezelschap geweest zijn om in zo'n stijl vervoerd te worden! De trein moet bijna zeker in Baarn van start zijn gegaan, want als hij uit Hilversum of Amsterdam vertrokken was, had men direct naar Utrecht kunnen stomen. Wel is het mogelijk dat op die trajecten iets gebeurd was, zodat de lijn niet te berijden was.

Interessanter dan van-waaruit is de vraag: waar-naar-toe, want men zal niet al die moeite hebben gedaan om een handvol officieren naar Utrecht te brengen.

Het vertrek tegen het invallen van de nacht duidt op een lange reis, mogelijk onderbroken door een paar uur slapen, want een slaapwagen herinner ik me niet. Een lange reis houdt in een reis over de grenzen, terwijl de aanwezigheid van afweergeschut er op wijst dat de trein na een nacht rijden, in gebieden kwam waar een luchtaanval tot de mogelijkheden behoorde. In 1943 bestond die kans eigenlijk alleen in de westelijke gebieden van bezet Europa en kan het reisdoel Frankrijk of zelfs Italië geweest zijn.

Zonder meer te weten over Soest, zou men denken dat dit wel de enige keer geweest zal zijn dat op ons bescheiden lijntje internationaal vervoer plaatsvond, maar de spoorweg bezit

een station dat kan bogen op een ongewoon bezit: een Koninklijke Wachtkamer!

De NS zal zeker gegevens hebben over de treinen die vanuit station Soestdijk met koninklijke passagiers aan boord een reis begonnen die over de grenzen ging. Die reizen zullen vooral plaatsgevonden hebben ten gerieve van Koningin Emma, die voor haar huwelijk een Duitse prinses was.

Misschien is er onder de leden of lezers een spoor-expert die hier wat naders over weet?

UIT 'DE WONDERLIJKE AVONTUREN VAN ZEBEDEUS'

door Jac. van Looy

Het "wonderlijke" boek, dat Jac van Looy schreef over "de wonderlijke avonturen van Zebedeus" zou in Soest geschreven zijn. Van Looy woonde van 1895 tot 1907 in Soest aan de van Weestraat, in Zomerzorg ('t Lange Eind A56). In dat boek komt de naam "Soest" niet voor, maar wat denkt u van de passage in "Het vierde boek" geschreven de vier en twintigste avond? Dansen de Soesters rond de Gildeboom? En "onze held" Zebedeus zag dat.

Redactie

Vier-en-veertigste avond

Dit is mijne Vinger
En dit is mijne Duim
Waar zou ze wezen?
Waar zou ze zijn?

Aldus verwoordde zich het wijsje van den bakker langs den eenzijds open weg dien onze held was gaande. Een tuinmansjongen zong het, klomp-klossend uit een koffiehuisje; een zwartgetande vrijster zong het, wijdbeens stappend in haar donkere rokken. Dan liep een gansche bende eensgezind, getooid met roodgebiesde petten als soldaten, in schettering en paukende muziek, die als een roesje met hen meevoer in de

lauwe lucht en Zebedeus herkende al de instrumenten, al de glimmende figuren voor de bolle wangen, de drachtige, ten buik gedragen trom, de groote hoorn waarin de knaap geklonken liep als in een gulden boei van roem. Geloop of ergens brand was, was er komend; een boer kwam hard draven, schoor op een ploegpaard zittend met oranjedek en toonend breed in 't achterover hellen zijn dubbelborstig vest; notabelen stapten bewust; de kapelaan kwam aangepeddeld met zijn lage hoedje en liet zijn fiets omkantelen en stond er spillebee-nig en met zilveren ruitjes op zijn schoenen bij een gladgeschoren raadsheer ijverig te vragen.

Dichtbij een grasplein postten zich de muzikanten om een lindeboom waarvan de stam door een oude drievoet was omzet. Een rei bedaagder dorpelingen had zich daar verzameld en maakte zich klaar om rond den boom te dansen. Dit is mijne, hieven zij hun vinger en, dit is mijne, hieven zij hun duim en lieten die dan weder naast elkander hangen. De vrouwen waren aangekleed met kostbare zijden bouwen en veelkleurige keursen en zilveren kasken hadden zij om 't hoofd, die hun de wangen als tot bloedens knepen. De mannen, streng gestropdast, meestal luuster-zwart, droegen koteletjes bij hun stoere ooren; een flesch-hals stak er uit een jekker op. Dan bij het nooden van de koperen fanfare, schakelden zich ten leste hun knuisten, doch de mannebeenen bleven staken, wankel van bewegen.

Ze verdijen het echt, zei er een villa-meisje, leggende den nadruk op dij.

Schroomvallig tuurden er de lieden naar elkanders oogen ofschoon wel de monden zangdriftig zich vertrokken, rondedanstten ze niet. Een jong en trantel wijf hield duchtig met zingen vol: wàar zou ze wezen, die scone uitgelezen! maar keek al spoedig even hulpeloos, naar links naar rechts, of raasde er een horzel in de buurt. Ze ginnegapten, giegelden: jij dan, jij, en dreven toen elkander met de ronzebons der muzikanten mee, hun bolle billen keerend naar den klammen boom, naar 't oude weitje van den dans.

Alles vervult zich, zuchtte onze held, wist ik het niet reeds lange dat de Vraag het eigendom van vele harten is. Wàar zou ze wezen? Hoe droevig klonk het bij den lindeboom, hoe schaamden zij zich zoo? Hadden zij hun schoone kralen om de halzen niet en 't erf-goud aan hun lijf? Waarom weigerden hun voeten bij den boom te doen, wat vóór hen geslachten

De vrouwen met 't erf-goud aan hun lijf, en de mannen, streng gestropdast, luuster zwart.

deden? O verloren heil! Waar zou ze wezen? hoor toch hoe het weeklaagt.... o, ik zal de lange landen afgaan met gevoelig trachten en onderwijl maar weldoen waar ik kan. Na dit gezegd te hebben, had Zebedeus zich verwijderd van het feestende gehucht en ging geruimen tijd zeer stil, voorbij aan vele dingen.

HERINNERINGEN VAN EEN SOESTER PAUSELIJKE ZOUAAF

door Peter van Doorn

Hiervolgend de laatste bijdrage van onze plaatsgenoot Peter van Doorn, die ruim honderd jaar geleden als Zouaaf in het leger van de Kerkelijke staat diende. Na de slag bij Mentana in 1867 keerde hij in 1868 met verlof naar huis terug.

Redactie

DE REIS NA SUBIACO

Den twintigste November kwam er van het raport af dat wij weder moesten vertrekken uit Rome met onze kompanie

Wij vertrokken des smorgens om acht uren den een en twintigste en kregen om elf uren groote rust bij een huis dat geheel alleen stond tusschen de bergen en waar zij wijn verkogten daar konden wij een glas wijn gaan drinken als wij wilden en kregen wij een stukje kaas

Toen wij daar een uur vertoefd hadden moesten wij weder op maceeren en kwamen des avonds om zes uren in de Stad Tivoli, maar wij kwamen niet in de Stad maar bleven in een nabijliggend Klooster dat dicht bij de Stad lag

Dat Klooster was bestrooid met strooi waar wij op moesten slapen en des smorgens ontwaakt zijnde moesten wij om zeven uren weder vertrekken. Wij liepen de Stad door en toen wij er buiten waren liepen wij tusschen de groote steenrotssen en gedurig hoorde wij een bruissend water dat uit de bergen kwam vloeijen toen wij een uur of vier geloopten hadden kregen wij groote rust en de kok welke voor ons uit was had daar in een huis soep gekookt voor ons en die was gereed toen wij daar aankwamen

Toen wij daar een uur vertoefd hadden liepen wij weder verder op en toen wij op een half uur afstands van de Stad Subiaco waren kwamen ons de burgers al afhalen met brandende fakkels in de hand en met een groot geschreeuw Via de Zouaven en toen wij voor de poort van de Stad kwamen stond een schoon muziek van de burgers ons af te wachten en duizende menschen en ieder riep zoo hard hij maar kon oud en jong Viva de strijders van Mentana en het muziek begon te spelen en speelde zoo lang wij in onze kozarne waren en wij liepen onder een poort door die zoo mooi gemaakt was met bloemme en palm en allerlei strikken van zij en waarop geschreven stond

met groote letters Viva Pius Negen en de weg was bestrooid met bloemen als de Paus er onder door had moeten loopen dan had het niet deftiger kunnen zijn

Wij werden daar geplaatst in een groote kozarne waar schoone bedden waren en alles naar den aard Wij hadden het daar heel goed en de menschen waren goed voor ons Ik heb daar ook nog iets gezien in die Stad, toen wij daar twee dagen waren had er eene groote plechtigheid plaats voor ons. er werdt een deftige Mis gedaan door een Kardinaal en een uitvaart er bij voor onze overledene broeders van Mentana en daar moesten wij alle bij tegenwoordig zijn. een zeer groote plechtigheid voor ons ook heb ik daar het Klooster van den Heilige Benedictus weze bezigtegen, het welke een groot half uur van de Stad verwijderd ligt

Daar heb ik de rots gezien waar hij in geleefd heeft daar is nu een groot klooster op gebouwd.

En die rots zoud gij zeggen hangt zoo gevaarlijk dat hij moet vallen maar als een Mirakel blijft hij staan Ik heb ook de plaats gezien waar de duivels de Helige Benediktus in de doorne hebben geleid en die doorne zijn dadelijk in bloemen veranderd

De bloemen stonden te bloeijen toen ik daar was, het zijn van de schoonste bloemen, welke men bedenken kan, en het Klooster is zeer zeer schoon op zich zelve.

Voor eenige jaren hebben de Briganten het ook al eens geplunderd daar is het geen beter van geworden maar tegenwoordig is er een groote wacht welke daar nu altijd blijven

HET VERTREK NAAR ROME

De vierden December moesten wij weder vertrekken naar Rome er kwamen anderen Zouaven ons aflossen Wij vertrokken des smorgens om vier uren en kwamen om negen uren in de Stad Vico Varo aan een zeer armoedig Stadje wij werden daar geleid naar een kerk waar wij moesten blijven tot daags daarna er werdt daar voor ons soep gekookt en des namiddags rats en des avonds kropen wij maar weder bij mekaar in het strooi

Des smorgens op gekomen zijnde kregen wij eerst koffij en moesten om zes uren weder vertrekken En schoonen kerk heb ik nog gezien te Vicovaro daar heb ik in gezien een Mirakeleus beeld de Paters zeide ons dat er al verscheidene Mirakelen

Het vertrek naar Rome
 De vierden December moesten
 wij weder vertrekken naar Rome
 er kwamen anderen Houders ons
 aflossen. Wij vertrokken des smor-
 gens om vier uren en kwamen om
 negen uren in de Stad Lico Laro
 aan een zeer armoedig Stadje wij
 werden daar geleid naar een kerk
 waar wij moesten blijven tot daag
 daarna er werdt daar voor ons
 soep gekookt en des namiddags
 eats en des avonds kregen wij
 maar weder bij mekaar in het
 strooi.
 Des morgens op gekomen synde ke-
 gen wij eerst koffij en moesten om

Fragment uit het verslag van Peter van Doorn.

gebeurd waren Ik heb er ook veel krukken en dergelijk zien
 hangen van lammen die daar hunne genezing hebben bekomen ik
 heb er ook nog een Heilige onder een Altaar zien leggen de
 beenen allemaal nog goed gesloten in elkaar er werdt gezegd
 dat dezelve in de Katekombe gevonden was

Nu wij vertrokken des smorgens om zes uren en kwamen om
 negen uren te Tivoli aan alwaar wij de geheele dag gebleven
 zijn

Ik heb daar vier schoone kerken gezien die zeer mooi zijn bijna zoo schoon als in Rome, ook was de Stad zeer schoon op zichzelfe zeer schoone winkels heb ik daar gezien van klederen stoffen enz Daags daarna den zevenden zijn wij opgetrokken naar Rome en kwamen dienzelfde avond in Rome aan Van de feesten welke ik voor en na Nieuwjaar heb bijgewoond te Rome zal ik u hier maar niets van melden want van een geheel jaar heb ik de feesten in mijn vorige bladzijden gemeld en die feesten en plechtigheden zijn ieder jaar het zelfde dus acht ik het onnoodig daar nog meer van te melden daar gij het beminde lezer in de vorige bladzijde lezen kunt.

Peter van Doorn was drager van het 'Mentana Kruis'.

VOLKSVERHALEN UIT SOEST EN OMGEVING
door E. Heupers

Teus kon beesten belezen tegen ziekte en ongemak, meer Jan Visser kost veur braand. Een van ming jonges kreeg een kommetje bar hete koffie over de aarm, de recheraarm. 'k Weet nog net zo goed of 't gisteren gebeurd is. Ik direct naar Jan Visser en vertelde 't hum. Hij nam z'n pet af en begon te bidden. Toen dat afgelopen was zei Jan: "Go moar noar huus, Arie, want de jong zal wel speulen". En ik achter de toren om en op huus an en 't was zo. De jong was al weer an 't speulen en er was niks meer an de hand. 't Had oarig goed geholpen.

x-x-x-x-x-x-x

Hier op 't Kerkhof moet een kistje begraven liggen met wat er in. Wat weten ze niet. Soms bij windstil weer kun je 't horen rammelen. Ze hebben er noa gezocht moar nooit wat evonden. 't Wier vroeger door olde mensen verteld.

x-x-x-x-x-x-x

Ming moedeer had altied mariadistels staan rondom 't huis. Overall stonden ze. Je moest ze gewoon laten staan. Mariadis-tels zijn blauwe bloemen. Ze beschermen je zelf en 't huis tegen donder en bliksem. Niets zo goed als mariadistels. Op 't dak van 't huis hadden wij huuslok, 'n hele pol. Als iemand in de buurt kiespijn had, dan kwamen ze 't halen. Een paar blaadjes op de zieke kies gelegd en de zeerte was zo weg. Vroeger kende men geen tandarts en de mensen moesten zich behelpen met huuslok.

x-x-x-x-x-x-x

Wanneer je in het duister een kat ziet met van die glazige, gleunige ogen dan moet je driemaal achtereen buigen en driemaal bidden want je kunt nooit weten of de kat een heks of een tovernares is. Je moet met katten bar voorzichtig zijn en de duvel is overal.

x-x-x-x-x-x-x

Pikzwarte katten en padden waren toverheksen. Aan padden hadden de "minse een afschuw van". Wanneer ze over de handen pisten dan was het een toverheks die je wilde vergiftigen. 't Weerlam voorspelde regen. Dat wist iedereen in Soest waar de vogels vrij veel voorkwamen. Als 't weerlam tekeer ging kwam er binnen drie dagen regen.

N.B.

In de vorige uitgave van "Zoys tot Soest" vermeldden wij dat Heupers "als de Twent die in Soest verwortelde" medewerker was van het Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde te Amsterdam en in de uitgave "Trouwen en Twente" voor zijn rekening nam "Bruiloftsliederen in Twente" en "Klootschieten een oude volkssport".

Mevrouw W. Heupers-Nuij maakte ons er op attent dat deze beide artikelen zijn gepubliceerd in het tijdschrift "Neerlands Volksleven" geredigeerd door dr. Tj.W.R. de Haan. Waarvan acte.

Wij kunnen daar nog aan toevoegen dat Neerlands Volksleven een uitgave is van het Nederlands Volkskundig Genootschap in samenwerking met het Beraad voor het Nederlands Volksleven. Het tijdschrift wordt uitgegeven in samenwerking met het Nedersaksisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Groningen.

J.J.H.A. Hoppenbrouwers

J. LASEUR

STEENHOFSTRAAT 81 - TEL. 89

SOEST

LEVERING VAN EERSTE KWALITEIT

Runds-, Kalfs-, en Varkensvleesch

Annex fijne Vleeschwaren

(Machinaal gesneden)

STEEDS CONCURREEREND !!!

